ČÍSLO **9** **17. ŘÍJNA** 2011

PODZIMNÍ LITERÁRNÍ SKLIZEŇ KULTURNÍCH NOVIN

Literární příloha

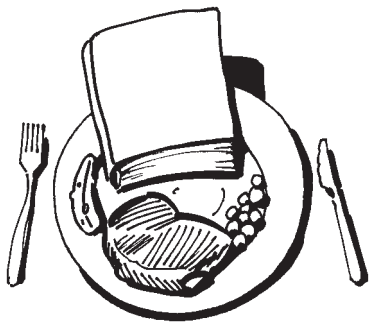

TOMÁŠ KOLOC

Obrázky z Walesu

Jaroslav Svoboda, JL + TK = UK

Na ostrově

„Jseš na ostrově, jseš na ostrově, říkej si to pořád dokola," říkám si, když místo splachovadla najdu na kraji záchodové výlevky přístroj podobný klice. Zaberu jednou, voda neteče. Zaberu podruhé, potřetí, a teprve když začnu hystericky pumpovat sem a tam, rozlehne se záchodem úlevný zvuk řítící se vody.

„It was a hard days night, and I've been working like a dumb" – v hale mě naštěstí z reproduktorů vítají Beatles, takže dva britští bobbyové v černých uniformách s typickou vysokou helmou mi už nenahánějí strach, ale přijdou mi spíš jako Klub osamělých srdcí seržanta Pepře.

V tu chvíli se za mnou objeví žena v černém oděvu vdovy a říká: „Tak jsem si pro tebe přišla."

Než se vzpamatuju z leknutí, sedím v autě na místě řidiče, kde se místo volantu válí černý smuteční klobouk, zatímco vedle mě, na místě spolujezdce (tedy u nás by na tom místě bylo místo spolujezdce), sedí čtyřicetiletá černá vdova, říká, že se jmenuje Charlotta, a zatímco jedním chapadlem (nutno uznat, že docela pěkným chapadlem) potřásá mou rukou, tím druhým už zručně kroutí volantem (na místě spolujezdce) a po úplně špatné straně vozovky si to se mnou štráduje pryč z Anglie.

Anketní otázky, které jsem Charlottě položil po cestě autem

Otázka číslo jedna: Kde to jsem?
Odpověď: Někde uprostřed Anglie, mezi městy Derby, Nottingham a Leicester, která se tak dlouho hádala, kdo z nich bude mít letiště, až se rozhodla vystavět ho přesně uprostřed.
(*Poznámka autora: Tato odpověď mě upokojuje: Derby znám ze zápasů Sparty a Slavie a z Nottinghamu byl šerif, kterému vždy zasolil hrdinný zbojník Robin Hood.*)

Otázka číslo dvě: Kde je Sherwood? Žije tam ještě Robin Hood?
Odpověď: Jedeme skrz něj. Robin už tu nežije.
(*Poznámka autora: To se nedivím. V tomto lese není po stromech ani památky.*)

Otázka číslo tři: Proč máš na sobě smuteční šaty?
Odpověď: Jedu z pohřbu vzdáleného strýčka z Derby, kterého jsem neznala, ale na pohřeb jsem musela, protože jsem po něm dědila. A tebe jsem měla při cestě.
(*Poznámka autora: To mi nezní moc optimisticky...*)

Otázka číslo čtyři: Jak poznám, že už jsme ve Walesu?
Odpověď: Až začnou být cedule dvojjazyčné.
Než to Charlotta dořekne, objeví se první dvojjazyčná cedule a o zatáčku dál zastavujeme. Před námi stojí typická britská ulice, v níž jsou na sebe nalepeny domy, které považuji za viktoriánské. Když se na to Charlotty zeptám, vysvětlí mi, že domy jsou georgiánské, to znamená ještě o sto let starší. Poté, co vystoupím po stařičkém schodišti do pokoje, který je mi vyhrazen, a pocítím potřebu po základním zabydlení se, však následuje další série otázek a odpovědí:

Anketní otázky, které jsem Charlottě položil po příjezdu domů

Otázka číslo pět: Kde je vypínač na světlo?
Nonverbální odpověď: Charlotta zatáhne v rohu místnosti za šňůru podobnou splachovadlu, jak ho známe u nás doma, které ale končí malou dírkou ve stropě, načež se mi rozsvítí... že takhle je to tu všude...

Otázka číslo šest: Jak si mám umýt ruce?
Nonverbální odpověď: Charlotta nejprve zašpuntuje umyvadlo a pak otočí kohoutkem s nápisem COLD, od něhož vede jedna trubka se studenou vodou, poté otočí kohoutkem s nápisem HOT a z druhé trubky pod ním začne téct voda horká. Pak oba kohoutky zavře a s opovržením mi řekne: Sáhni si!
(*Poznámka autora: Neřekne kam, ale já chápu, že do umyvadla.*)

Když si sáhnu, ucítím, že v umyvadle je stejná vlažná voda, která u nás teče po libosti z jediné trubky, kterou máme k dispozici.

Když si umyju ruce, dostanu od Charlotty klíče od domu a dozvím se, že před domem stojí auto mého kamaráda Honzy, který mi tuto práci sjednal a který dělá au-paira ve městě na druhém konci okresu.

Když se usadím vedle něj na místě řidiče, sevře Honza volant a zcela vážně se zeptá:

„Tak co, jaká byla voda?"

V britské společnosti

V době, kdy si pomalu uvědomím, kde jsem, mě zčistajasna zaujme jednoduchá myšlenka: Jsem-li na ostrově, znamená to, že jsem obklopen mořem. Vzhledem k tomu, že moře jsem za celý svůj život viděl jen jednou asi na půl hodiny, chci se k němu podívat. A chci se v něm vykoupat!

Právě v té době přijíždí na party u Haynesových arcibiskup z Canterbury, tedy ten bývalý. Kromě něj se tu sejdou ještě jiné osobnosti, včetně majitele místní autodopravy Morise, jehož manželkou je bývalá slovenská au-pairka Hanka, která dělala dětem svého šéfa tak dlouho au-pairku, až jim začala dělat maminku.

Tato společnost je, mírně řečeno, nestandardní, protože britská společnost je jako dort, v němž se horní a spodní patro nikdy nesetkají. Je jen jediná výjimka, která může způsobit, aby se setkaly – a tou jsou peníze.

Bývalý papež anglikánské církve je šlechtic, vzdělaný na nejprestižnějších britských univerzitách, zatímco Moris není ani šlechtic, ani vzdělaný, dokonce ani Angličan, ale Velšan (první a poslední, kterého jsem ve Walesu potkal). Většinu prostředků, které Moris vydělal ve své dopravní firmě, sice investoval do svého koníčku, silně prodělečné hospody za městem, ale na jednu věc si dal peníze stranou.

Moris si „předplatil" setkání s arcibiskupem...

Pro účely tohoto vyprávění jsem, pokud má slabá paměť a mé omezené jazykové schopnosti stačí, zachytil průběh dialogu, který probíhal na této schůzce, kde jsem byl napůl hostem a napůl hostitelem:

Arcibiskup (ke mně): „Sdělte nám, příteli, co se vám v Británii líbí nejvíce."
Já: „Všechno, vaše ctihodnosti." (*Poznámka autora: Nevěděl jsem, jak se tituluje britský papež, ale věděl jsem, jak se na ostrově říká soudcům.*)
Arcibiskup: „A je něco, co byste u nás chtěl obzvláště vidět?"
Já: „Moře, vaše ctihodnosti, a konkrétně – nevím, jak se to řekne?"
Arcibiskup: „Řekněte to po vašem, třeba to pochopíme."
Já: „Pláž, vaše ctihodnosti."
Arcibiskup: „Oh, the beach. Vy Evropané jste všichni pod vlivem Francie. Pláž je přece francouzské slovo. A co byste na té pláži chtěl dělat?"
Já (po chvilce přemýšlení): „Plavat, vaše ctihodnosti."
Arcibiskup: „No, v Bristolu pláž máme, ale tam se nikdo nekoupe. Moře je tam velice studené."
Moris: „A plavou tam hovna."
Charlotta: „Ale Morisi..."
Já: „Opravdu tam plavou hovna, vaše ctihodnosti?"
Arcibiskup: „Občas, příteli."
Moris: „Furt."
Já (držím se sveřepě svého tématu): „A jak se tam dostanu? Tím mostem z Walesu do Anglie?"
Charlotta: „To je most z Anglie do Walesu, Tome. Velšané by nikdy žádný most nepostavili."
Moris: „A měli by recht. Když ve Walesu zlevnily pozemky, tak se sem nasrala půlka Londýna..."
Charlotta: „Já jsem přišla z Indie..."
Moris: „... tak půlka Londýňanů z Indie. A teď tady na pořádnýho Velšana nenarazíš!"
Charlotta (k arcibiskupovi): „Tak to vidíte, Edwarde, to jsou ty vládní snahy o národní emancipaci menšin. Kdyby celý svět mluvil anglicky, tak by odpadla ta odporná nesnášenlivost mezi národy."
Moris: „Hovno! Velšsky už neuměl ani můj děda! Ale pamatujeme si, jak jste s náma zacházeli. Já posílám svý děti do státní školy, kde se hovno naučej, ale důležitý je, že se tam naučej velšsky a budou moct pomstít svýho tátu, kterej vám, londýnskejm kurvám, házel jako mladej do voken molotovkoktejl."
Charlotta: „A čím se mi pomstí? Budou mi taky házet do oken koktejl?"
Moris: „Ne, ale budou mluvit jazykem, kterýmu ty hovno rozumíš."
Já: „Promiňte, panstvo, ale co si myslíte o mém nápadu jet se vykoupat na pláž do Bristolu?"
Všichni: „Kravina!"

JOSEF HOLCMAN

Soukromý poplach

Konečně jsem úplně mrtvý, vykašlal jsem nikotinové plíce a vykrvácel dovnitř. Jsem na onom světě, ale neřeknu, jak to tady vypadá, protože lidé jsou dnes všelijací a vykecali by to. Ubytovali mě v očistci. Je to jiné katastrální území a nevěřili byste, kolik známých mrtvolek je tady se mnou. Zatím teda ležím v nemocnici ve Žďáru nad Sázavou na oddělení, na jakém jsem ještě nikdy neležel. Je tu zima jak v řeznické lednici. Konečně mě, dva dny po smrti, oblékají. Jde jim to jak hladnému sraní, jsem nějaký ztuhlý. To bude synovec překvapený, do čeho mě navlekli.

Cesta zpátky Vysočinou byla namáhavá. Silnice plná děr jak po výbuchu. Kdybych nebyl mrtvý, tak bych se rozkašlal, jak to házelo. Ale já vlastně ani nevím, kde jsem. Jsem jakýsi rozpolcený, duchem v průplavu mezi peklem a nebem, tělem, které už mě naštěstí neotravuje, ještě tady, mezi vámi.

Trvalé bydliště Skoronice. Domů mě nezavezli, to už se dnes nedělá. Dřív nesli kamarádi či příbuzní nebožtíka z domu, kde se s ním rodina rozloučila. Soudruzi to zarazili, prý kvůli dopravě. Takže přímo ke kostelu. Když zřízenec pohřební služby otevřel moji současnou postel, tak nade mnou stál synovec Josef a začal se chechtat. Měl jsem na sobě jeho maturitní šaty z roku 1970. Chtěl jsem se k němu přidat, ale nějak to nešlo.

Farář mě v kostele šetřil. O mrtvých jen dobře. Cha, nikdy bych neřekl, že budu dohlížet na vlastní pohřeb. Synovec se se mnou na hřbitově loučil, to je u nás dobrý zvyk, a chválil mě, i když jsem byl občas na zabití. Co občas. Denně. Denně od doby, co Anda umřela. Teď, po sedmi letech, budeme zas ležet pěkně vedle sebe.

A pěkně ze záhrobí budu pozorovat synovce, jak to vede ve vinném sklepě a jak sestavuje ty svoje hanopisy. No, víš, Josefe, jak to říkají tvoji kamarádi: Psaní je úchylka. A já k tomu jako Slovák dodávám: Písanému neverím.

Můj strýc Jožka Slovák z Velké nad Veličkou byl štěstím, ale ne tím domácím. Z všedního dne dokázal udělat slavnost a ze slavnosti ostudu. Umřel v roce 1988 a zanechal po sobě chrlení, které denně v hospodách a vinných sklepech opakoval až k zprotivění i zuřivosti hostů, kteří chtěli mít klid. Tak svoji existenci přivedl až k jakési negativní dokonalosti.

Jeho švagr, můj otec Vojtěch, si v sedmdesátých letech zvával do vinného sklepa vzdělance, historiky a filosofy, z Brna a jim se tam, v tom prostoru pod zemí s pavučinami, prohnutým dřevěným stropem natřeným býčí krví, a opadávajícím vápnem z vylíčených zdí, líbilo. Jožka tam mohl přijet jen tehdy, když slíbil mému otci, že bude mlčet. Přijížděl na kole, s rozhalenkou, na podzim s kašmírovým šátkem na krku, nad čelem tři vlny, uctivě pozdravil, ruku podal a naslouchal. Nedovolil si zasáhnout ho debat, hovorů a vysokých myšlenek, ti hosté hovořili odborně a někdy až nesrozumitelně.

Jednou si ale vyprávěli o českých pánech popravených na Staroměstském náměstí, o Fridrichu Falckém a vůbec o třicetileté vojně a Jožka zařval:

„Vojna? V padesátým roku v Košicích jsme si my, blbci, mysleli, že pláštěnka nás zachrání od atomové bomby! Nohama si lehneme k epicentru, pláštěm přikryjeme a příchodu odmořovací čety v klidu vyčkáme. Já jsem si lehl na pláštěnku a usnul a major Gryc ruční sirénou zatočil a zavyl a reval, že z nás zošalie! Vyl s tím aj v noci a jeden voják z toho chytl pomočování. Major se přiblížil k posteli a zaječel: Súkromý poplach! Za to pomočování jsem dal Grycovi v noci na dveře cedulku: Ať je zima, lebo hic, vždy nás jebe Ruda Gryc. Ja, hergot, to byl ráno fofr, lítali jsme po buzerplace jak veverky, ať je zima, lebo hic, vždy nás jebe Ruda Gryc a kdo je víc? Jeho švagr pravil jeho babě: Šššvagrová, šššlo by to? A Ruda se to dověděl a řval na něho: Čo si chorý, či vreckom šibnutý? Ano, jarní květy voní, je to dárek pro ni, švagříčku, nerozčiluj se, protože Gryc prováděl i kulturní vzdělávání a měl dotaz: Co je to činohra? Vojín Kluďák vyhrkl – když se hraje na činely. Ven, řval major a já jsem ho hájil: Vy se divíte, když je to muzikant? Ven! Nebo mám Vlada, kamaráda z vojny v Lomnici. A že krásně je v Tatrách tam hore ve skalách, prolezli jsme to všecko coby vojáci. A dávali si u toho halušky, máš rád halušky? Já ano, ale až za dva dny po tom, co je vidím. Tak jsme šplhali na Zbojnickou chatu a šla slečna s batohem. Vlado se optal zdvořile: Máte to ťažké, slečna? A ona že ne! Tak si tam dejte cihlu, pravil Vlado a ona...“

A můj tatínek ho prosil pohledem a potom na něj křičel, že ho vzal do sklepa naposledy a Jožka zase na půl hodiny ztichl, ale pánové nebyli rádi tomu křiku, oni chtěli poslouchat výkřiky řezníka, frajera a vypravěče, a když si domlouvali příští návštěvu, tak jen pod podmínkou, že můj otec zajistí i strýce Jožku.

Věděl jsem už v sedmaosmdesátém, že umřu, a že to bude brzo. Rakovina plic. Jak já bych naráz chtěl být. Ještě bych se chtěl podívat na Horňácko moje. Jsem opatrovancem plicního oddělení kyjovské nemocnice. Byl tu synovec Jožka. Těšil jsem se, ale načapal mě na balkoně s cigaretou a nadal mně. Tož, synovče, tak jsem si nepředstavoval naše loučení. A proč se chci podívat domů a až pak...? Poslední přání odsouzencovo. V Kyjově ne! Převezte mě domů. A to je kde? Skoronice? Velká? Velká nad Veličkou! Já chci domů. Pusťte mě domů. Film Romance pro křídlovku, Letní kino v Kyjově, my s Andou zabaleni v dekách. Proč domů, když tam už nikoho nemám?

Už mě převážejí. Sanitka drkotá. Zvedám hlavu a za oknem se míhají kopce! Jedu domů! Vlevo les za Loukou. Velká nad Veličkou mně teče naproti.

Sanitka brzdí a já vidím ceduli Sněžné. Ale ne! Buchtův kopec? To není Javořina! Sem přece jezdívali umírat tuberáci. Já bych si dal cigaretu. Kde beru, tu beru. Zakašlat si bundesligu. Třeba bych u toho vychrchlal aj srdce. A bylo by.

Kašle tady každý. Chrčení ze všech dveří. Pámbu tu zapomněl zavřít vrata od pekla.

Kebych veděl, kde zahynu, ej, kebych věděl, kde zahynu, ej, zapálil bych tú dědinu!

Od roku 1979, kdy umřel můj stařeček, začal v našem sklepě hospodařit můj otec. Protože měl hodně práce, tak si zpočátku začal brávat strýce Jožku, který udělal práce za dva. Když zjistil, že vína vypije za tři, tak ho brávat nechtěl, ale bylo pozdě. Jožka už se odehnat nenechal. Otec i já jsme potom z našich vinic několik let sklízeli něžné surovosti. Odmítal opustit sklep. Prodlužoval si pobyt.

Jedem! Nejedem! Jedem!

„Ano, jedem, ale Svaťa nám ešče naleje. A navíc musím všecko poumývat. Pamatuj si heslo vojenské – co je mokré, to je čisté! Tělo musí jít do hrobu nadřené, ale počkej: V Miloticích starý Haloda má jenom jednu nohu, ale kolo ti spraví překrásně. Haloda a spol., výroba šlapacích kol. A naši stařenka mají v hlavě letecký den, léky, uhlí z uhláku, peníze, noviny, sklínky, vše šup do kýblu a už se dělá pořádek. A mají dva chlapy v domě – jeden su já a druhého neznám, ale oni furt: Kde máš toho druhého? Na kole jste jeli dom dva, viděla jsem vás z okna. A já: Dejte pokoj, nemožu se udržet sám, ne tak vézt ještě dalšího otroka na štangli. Ale já su u nich ten špatný a on je dobrý, toho má stařenka ráda, chuďato staré. Potkal jsem soudružku tajemnici národního výboru: Dobrý den, paní, jak si stojíte s milováním? Tak předseda vesnické organizace mně dal: Jste ožralý, držte hubu a běžte pryč. A já na to: Odhoďme prastaré přežitky ve jménu pokroku, přidejte soudruzi do kroku, co není v hlavě, máte v rozkroku. Já jsem přece nic špatného neřekl, cituji klasiky, ale není všecko zlato, co se třpytí! Například předvolání na komisi veřejného pořádku.“

Eva Koťátková, Z cyklu Venkovské výjevy, 2004, kresba tuší na papíře, 40 × 52,5 cm (sbírka současného umění Marek)

A Svaťa, jiný můj strýc, zodpovědný protipól řezníka, nalil a Jožka, velmi čistotný chlap, si přinesl kýbl s vodou a několik hadrů a umyl stůl, tak to si otec řekl, no, budiž, však je to potřeba, a voda zasáhla stůl, lavičky i židle, skleničky a koštýře, mezitím umývač stále upíjel a Svaťa šel natáhnout znovu, potom se umývaly dveře, ony to fakt potřebovaly, od těch pavučin, to už se tam díval soused pošťák Šmídek, za osmdesát roků neviděl, že by se ve sklepě umývaly dveře, a když Jožka začal umývat hliněnou podlahu, tak to otec už ani neměl snahu mu ujet, protože sám byl zvědav, jak se hlína dá umýt. Přišel i soused z druhé strany, mistr kovář Slávek, a všichni jsme s úžasem hleděli zvenku, těmi nízkými dveřmi, jak Jožka drhne hliněnou zem, kterou za tři sta roků nikdo nikdy neumýval, takový vlastník sklepa se dosud nenašel, klečel u toho, vedle sebe kýbl s kalnou vodou, po druhé straně sklínku vína, a couval ke dveřím tak, aby si zem nepošlapal. Když skončil, tak jsme to museli zapít, kovář křičel na kolemjedoucí vinaře: To jste ještě neviděli. A když jsme se za chvíli vrátili, tak ta zem byla neuvěřitelná, žasli jsme, co dokáže voda a hadr, nebyla sice nijak čistá, ale byly na ní obrazce točící se do jakýchsi neúplných kruhů, jak ji Jožka šmelcoval hadrem, ale byly tam také otisky od kýblu a sklínek a nejfantastičtěji působily dvě otlačené Jožkovy ruce u dveří, když se zvedal, závěr té práce byl korunován obrázky dlaní, jako by tam prošel orangutan nebo tam dal otisky slavný americký herec...

Můj otec a Jožka spolu jezdívali na motocyklu značky Jawa a Jožka věděl, jak se má chovat. On to věděl, i když neseděl v tandemu za mým otcem: manžel, který doopatroval ženu Anežku s roztroušenou sklerózou, slíbil jí, že ji nikam do ústavu nedá, a slovo dodržel. Nosil ji poslední měsíce v náručí, umýval i krmil. Rozjel to ve chvíli, kdy umřela.

Tak, že když jeli z vinného sklepa s mým otcem, tak Jožka si chtěl přesedat za jízdy, protože toužil také řídit, přidávat plyn, klopit zatáčky. Když mu to švagr nepovolil, tak ho tloukl do zad a volal: „Bububu, Vojtěchu, prosím pěkně, vraz do mě cigaretu za jízdy a já ti řeknu, jak se jmenoval náhradník Pelého v Chile. No přece Amarildo, finále rozhodl Amarildo, pokud je málo řepy, tak ji nahradí specielní dýně cukety, prasata jsou po nich jako divý a myslí si, že jsou v Itálii na pláži, husa je taky těžké jídlo, ale dobré, a že pojédeu sem husinu, ona ve mně gágá, vemte ujče spružinu, potrite mně záda. Víš, co je ujec? Tak se říká strýcovi, a víš, co je spružina? Akátová palice na zatahování řetězů na voze se senem nebo když se sváželo o žních obilí, spružina, když přetáhla netáhavého koně, tak hned i plně naložený vůz letěl jak letadlo, tak, šéfe, na podzim bude nové víno. Bude-li jaké, dáme si do sklepa gauč a nebudeme pracovat. A ty se ptáš, co budeme dělat zítra, jakže to plánujeme, a já říkám: Plány sežere koza a co potom? Onehdá jsem viděl v televizi Kubánky, šičky internacionální z Gottwaldova a měly zuby jak mladá hříbata. Když jsme byli malí, tak farář v Nové Lhotě, devět kilometrů od nás je Hlota, učil děcka v náboženství, jak se jede do Lurd a Vatikánu, a druhý den šel pěšky polní cestou do Velké a ptá se: Chlapci, kudy vede cesta do Velké? A Eda poradil: Včeras nám radiu, jak sa ide do Ríma, a dnes nevíš, jak sa ide do Velkéj? V rádiu hlásili, že vytáhli z vody živého kluka, byl tam čtrnáct minut, víte, co je to čtrnáct minut? Prý mozková tkáň dokáže na kyslíkový dluh pracovat až půl hodiny, ale rýmu mně nikdo nevyléčí, teče mně z nosu jak ženichovi z ocasu, a tak zpívám zpěv míru...“

Potom se váleli na rovné cestě i s Jawou a soused Šmídek mně druhý den povídal: Josefe, ten tvůj táta musel být navalený, oni shodil Jožku Slováka na rovné cestě!

Ukázka ze stejnojmenné připravované knihy.

ROMAN PECHA

Perníková chaloupka

(příběh narkomana)

Šachta Dukla v Havířově šla po osmdesátém devátém rychle do řiti. A brigádníky, co bydleli na ubytovnách, už tam potřebovali tak jak sáně v létě.

„Běžte si do domu na Slovensko pást barany! A žerte si tam s nima seno na kotárech!“ A bylo.

V té době se z Dukly stala odepsaná mrtvola, co hnila na konci Havířova a otravovala vzduch. Za pár roků pak té mrtvole cosik píchli do žíly a zas ji oživili, ale o tom můžou vyprávět staří havíři, co tam dole nechali půl plic, ne já.

Lidi jsou šikovní, to je jasné. U takové prázdné ubytovny stačí vybít vchodové dveře. A v chodbě jsou dvoulůžkové pokoje, na kterých chrápali havíři po šichtě na šachtě a po kořalce a pivu v Kosmosu. Vyměníš zámek a máš bydlení zadarmo. Elektřina se připojí načerno. A je tam luxus v tom, že teče voda a nikdo ji neodpojuje. Hornické sprchy, koupelna na konci chodby jak cyp a teplé vody jak kaj v termálních koupelích.

Obsadili jsme s Ditou jeden pokoj a já začal vařit perník. Dita padělávala recepty a chodila vyzvedávat léky. No, a nějaký matroš jsme taky kupovali od polské mafie.

Moc dobře to na té bývalé ubytovně na Dukle nevypadalo, to je jedna věc. Všude bordel. U nás na patře veliká cikánská rodina. V přízemí pár starých lidí, kteří neměli na placení nájmu nebo které jejich děti vyhodily na ulici, ať se o sebe starají sami. První bezdomovecké vlaštovky. Ale cvrlikaly pěkně. Cikáni zpívali, stařenky sípaly, dědkové chrchlali tuberáckým kašlem celou noc. A já s Ditou jsme se milovali.

Jak jsme se dostali z té partičky v pátém patře na Svibici a začali jsme bydlet spolu, propukla mezi mnou a Ditou veliká láska. Předtím se k tomu schylovalo, ale v Těšíně byly prostě na prvním místě drogy. A na druhém a třetím taky a potom na každém dalším. A nic jiného tam nikoho nezajímalo. Ale když jsme teď žili s Ditou na Dukle sami dva, bylo to něco úplně jiného. Vzplanulo to mezi náma jak ohňostroj a bylo to krásné.

Žili jsme v klidu, spokojeně, peněz přibývalo. Byli jsme takový ostrov v tom bordelu kolem, mezi lidma na squatu a v té měsíční krajině na Dukle. Jak se těžba omezovala a nikdo se už o areál kolem šachty nestaral, začalo to tam vypadat, jako by se tudy přehnala válka. A nad vším trčela obrovská betonová těžní věž, hranol jak cyp, pětadevadesát metrů vysoký, ve kterém bydlel čaroděj z pekla.

Ale my s Ditou jsme tam byli šťastní. Jenom sem tam se nám přihodilo něco nemilého. Jako že nám narkomani, když jsme jeli na večeři taxíkem do města, vykopli dveře a všechno nám přehrabali. A pak všechno ze vzteku rozbili, protože drogy nenašli. Ale proč bysme tam nechávali drogy. Ty jsme měli schované jinde, aby o nich nikdo nevěděl.

Nebo cikánská rodina. Když jim hráblo, tak to bylo divoké. Třeba přijeli policajti a šli k nim:

„Tak kde máte to zlato z teho starožitnictví?“

„Co kurva, do pyči? Jake zlato?“

Hádali se na chodbě. Až nakonec slyším: „Ti feťáci vás udali.“

A policajti se otočili a šli dolů a postavili se ve vchodu. A cikáni šli na nás. Já se v mžiku zamknul. Zrovna tam byl na návštěvě Bača. To bylo výborné. Vykopli dveře. Rozmlátili všecko na kusy, na Baču hodil jeden cikán zrcadlo, takže byl celý pořezaný a trčely z něj střepy skla. A jak tam z Bači tekla krev jak z vodovodu, jeden cikán mu navrch zlomil klíční kost.

Eva Koťátková, Z cyklu Venkovské výjevy, 2004, kresba tuší na papíře, 40 × 52,5 cm (sbírka současného umění Marek)

A policajti stáli ve vchodu a kouřili. Až když slyšeli, že cikány pustil amok, nasedli do auta a odjeli.

Na druhý den přišel cikán Fero.

„Promiň, Roman. Tož, to je jasne, že ty policajtum nic nebudeš bonzovat. Ty zje dobry chlap,“ a vyndal z igelitky fabku a našrouboval mi ke dveřím nový zámek. Za ten, který vykopli. Že nám rozbili všecko v místnosti, to už neřešil. A já to taky neřešil. Peněz jsem vydělával dost.

No, to se stávalo. Chuj s tym. Ale většinou byl klid. A zákazníci se jenom hrnuli. Nejrůznější.

Veksláci. Teda vlastně už podnikatelé, co budovali tržní hospodářství jak cyp. Jejich hospoda v Havířově byla Reneta, jak za komunismu. Všichni začínali tím, že chtěli perník na kšeft a nebrali. A všichni skončili na perníku a všechny kšefty, ve kterých jeli, se jim sesypaly.

Taxíkáři. Ti brali, aby se nabudili a nespali a mohli jezdit celou noc. Jeden z nich dostával perník za to, že nás s Ditou vozil. Večer co večer jsme si vezli prdel na drahou večeři, v které se porýpeš, a zas se vrátíš taxíkem na squat. Na perníku ti stačí pojíst jak vroblovi v křaku. Ale v té hospodě jsi za Bila Gatese.

Modelky. To mezi nima byla tehdy na Ostravsku móda. A taky koks byl hrozně drahý, a ty holky neměly příjmy jak nějaké miss republiky. Často chtěly, ať jim dávku píchnu někam, kde by vpich nebyl vidět. Což u modelky znamená pod pipinu. Takže holka se dole vysvlíkla, roztáhla nohy, já jí píchnul pervitin. Tak někdy přišly i třeba tři takové holky za den. Takové typy, co se motaly kolem modelingu nebo třeba dělaly striptýz nebo závodně tancovaly, prostě různě. Všechny ale měly společné, že se potřebovaly nabudit, aby to po večerech a po nocích vydržely, protože přes den normálně makaly v kanclu a spaly tak dvě hodiny denně nebo vůbec ne. Asi by mě to mělo vzrušovat, dívat se, jak se přede mnou vysvlíkají krásné holky. Ale to byl problém, protože jsem žil s Ditou, kterou jsem měl rád. Takže mi z toho bylo nějak divně.

Policajti. Ti to dělali tak fikaně, že to měli v rámci služby. Přijeli v dohodnutou hodinu, vystoupili z auta a jeden se postavil dole u vchodu a hlídal. A druhý šel nahoru do patra, přebral ode mě, co měl objednané, a zaplatil mi. A zároveň jsem mu podepsal protokol, že u mě byl na kontrole, jestli nevařím drogy. To bylo všechno, žádné protislužby s policajtama jsem domluvené neměl. Ani jsem se o to nesnažil.

Staří feťáci. To byl někdy problém, protože neměli prachy. A já nikomu z nich zadarmo nic nedal. Kromě Fíka, Chlupa a prostě starých kámošů. Ale ostatním ne. Takže se hodilo, že s náma na patře bydlela ta cikánská rodina, což byli pěkní kriminálníci. Ale celkem rychle jsme se skamarádili, takže stačilo hvízdnout. A co takový starý feťák, toho Fero popadnul, jak by to byla taška s nákupem ze sámošky. A bác s ním ze schodů. No, ale když byli cikáni i já s Ditou někde v řiti, tak, jak už jsem říkal, nám tihle staří feťáci vykopli dveře a zdemolovali byt. Drogy nikdy nenašli, ale stejně to zkoušeli dál.

A mezi návštěvama takových lidí a vařením pervitinu jsme se s Ditou milovali. Sex najednou fungoval spolu s drogama. Násobilo se to a byly to výlety ke hvězdám. Ne jako dřív, kdy sex nebyl v popředí zájmu ani náhodou. Teď to byla prvořadá záležitost. Velká show. A Dita chodila v nejlepších hadrech, v nejlepším prádle. Každých pár dnů si kupovala všechno nové, jak princezna Diana. A to, co měla dvakrát třikrát na sobě, už ji nebavilo, tak to někomu dala a zas si koupila nějakou novou nádheru, aby byla krásná. On by se na perníku člověk rozdal, a teď bylo rozdávat co. Vůbec jsme s Ditou nemysleli na to, něco si schovávat stranou, šetřit si na byt nebo na barák. Přitom jsme měli na větším varu čistý zisk kolikrát i pět tisíc, a za pár dnů zas. Jenomže než těch pár dnů do dalšího většího varu uplynulo, z těch pěti tisíc už nezbyl ani desetník.

Podle autentického vyprávění zapsal Petr Motýl, text chystá k vydání nakladatelství Pulchra.

POEZIE

PETR KOVÁŘ

NÁVRAT

bez už je zase bez
plodů
černější
nad odlitky očních důlků kun
– na nich
nach
podívej
serou na zápraží
jen když jsi

Po žule

vzduch bere dech
barví ho
a ohýbá

~ ~ ~

Pičo, v neděli už bude pět
pudeš vo čtyřech a bude
tma
jako děcko jsem měl zimu rád
nesnášim ji
co děcka choděj do školky

FARA

Uprostřed nebarokního bordelu
Panenka Marie poutá tou
vertikalitou
od horizontu odložených věcí

Někde pod tím vším musí být deska stolu
Nějaká pevná deska
pod tím vším

vidět jen v rohu trčící prst
Zabalený zvětšovák
Ptám se
po vyvolávači
Ale
Faru prý nejde zatemnit

ŘÍKÁ SE, ŽE

Sob
žil tak dlouho
než mu výrůstek krásného
překrásného paroží
co rostl
a mohutněl
bůhvíproč dolů místo vzhůru
prolomil lebku
uprostřed čela

MÍSTO

Na tomto místě
stával od roku 1559 do roku 1868
hřbitov
V roce 1891 byl proměněn
na sad

Královéhradecké Škrabodílny 2011

Královéhradecký *Spolek přátel krásného slova* (*SPKS*) byl založen v roce 2003 a spojily se v něm osobnosti a literární aktivity Studentského divadla poezie Univerzity Hradec Králové a Občanského poradenského střediska HK, které od roku 1999 pořádalo krajovou literární soutěž pro mládež *O Cenu Hradeckého Škrabáka*. Za spoluúčasti osobností, jako jsou Jan Vodňanský, Igor Chaun, Jiří Dědeček, Pepa Nos či básnířka Lenka Chytilová, se v ní během jedenácti ročníků poprvé blíže s literaturou seznámily desítky mladých literátů (za všechny například pozdější vítěz Slam poetry Ondřej Macl). V letošním, dvanáctém ročníku se SPKS – v reakci na to, čeho si žádá duše mladého literáta – rozhodl *Škrabáka* radikálně změnit. Přestalo se soutěžit o hmotné ceny a odměnou pro mladé talenty ve věku patnáct až dvacet pět let, vybrané odbornou porotou, se stala čtyřdenní intenzívní literární dílna *Škrabodílny*, rozdělená do tří kategorií: próza a publicistika, fantasy a poezie. Z této dílny (během níž jako lektor hostoval například šéfredaktor deníku Britské listy, literární teoretik Jan Čulík) vzešly příspěvky, které vám předkládáme. Podrobnosti o vyhlášení dalšího ročníku najdou zájemci na internetové adrese www.spks.info. Soutěž se koná za podpory města Hradce Králové.

Kamil Princ (23 let)

Viděl jsem:

kočky v kočáru
bazilišky v bazaru
brouka si broukat
kočkodana mňoukat
krakatici krákat
plakát plakat
stonat stonožku
beznohého dělat roznožku
sladkosti ze sladkých kostí
hostiny z příchozích hostí
páva snovat pavučiny
sít kopr a sklízet kopretiny
tebe s jiným
(a tomu jedinému jsem nemohl uvěřit)

Lucie Theuerová (20 let)

Pocity mysli

Jsem jako jarní vítr.
Nespoutaná, studená, ale občas vítaná.

Jsem hřbitovní pomník.
Nedůvěřivá a uchovávající něco navždy.

Jsem cesta lemovaná stromy.
Všichni ji znají, a proto si jí nevšímají.

Nikol Jančíková (17 let)

Panenka vábivá

Tvůj úsměv jí nestačí
Je malá, marnivá
Směje se bezelstně
V noci, co nekončí
Už pro tebe netančí
Hvězdám vyšla vstříc

Tak se porcelán tříští
Ve tvých dlaních
Nepoznaných
Slzy nocí prýští

Kateřina Ležíková (19 let)

In vitro

srdce na křížích
a duše nabodaný na ostnatý dráty
těla kojený kabely s proudem
a myšlenky utopený v kyselých slzách
in vitro naší společnosti

Zdeňka Kloučková (18 let)

Haiku cesty ze školy

Cesta autobusem
Než přijedu domů
Tma padá na stíny

Andrea Vytlačilová (15 let)

Roletánie

Tak jsem tu. Zbrusu nová dřevěná židlička vypracovaná do nejmenších detailů. Jsem z toho transportu celá přesezená. Zvědavě se ale rozhlížím. Nese mě člověk do jedné moc pěkné kavárny s velkými okny, přes které na mě svítí sluníčko a příjemně ohřívá. To je bezva, budu potřebovat trochu chytit bronz, kdyby se tu ukázal nějaký pěkný stolek.

V kavárně jich je několik. První vypadá docela šik, ale ta barva! A co ten druhý? Ne, ten už vůbec ne. Tváří se, jako by mu patřily všechny židličky na světě. Zkrátka poděs.

Nakonec mě postaví k takovému malému, šedému stolku. Hned se chopím situace. Po krátké konverzaci je mi ale jasné, že nepozná ani židli od taburetu, a tak se, mírně uražena, obracím jinam. Pohled mi padne na pana Dokonalého. Stojí na čtyřech pevných nohou vyřezaných v orientálním stylu přímo u okna, aby na něj každý viděl. Člověk stále ještě neodchází, a tak mi nezbývá nic jiného, než na něj zamilovaně házet odlesky a doufat, že až odejde, potkám se s ním.

Člověk, zřejmě majitel, odchází a zatahuje za sebou roletu. V tu chvíli se poklidná kavárna mění v divoký mumraj. Slánky a cukřenky si vesele vyměňují své bílé a sypké náplně. Talířky probírají nejnovější diety, aby náhodou nepřišly o svou pověstnou plochost, a vidličky si navzájem rovnají své dlouhé prameny vlasů.

Nikdo si mě moc nevšímá, jen pár okolních židlí po mě zvědavě loupne pohledem. Je mi to fuk, jen sedím a koukám na pana Stříbrného.

„Míříš hodně vysoko," zaslechnu za sebou. Dřevěný Držák na noviny si zrovna pochutnává na vybraném bulvárním plátku.

„Cože? To jako já?" vyhrknu ze sebe zmateně.

„Je tu snad někdo jiný, kdo tu hypnotizuje ten stříbrný stolek u výlohy?" ušklíbne se a zhltne další stranu. Cítím, jak se má zelená pokožka mění na červenou.

„Je to pan Stříbrný, kralevic naší kavárny. Nejkrásnější a nejdražší stůl v podniku," dodá s určitým respektem v hlase Držák. „Ale ani na něj nekoukej, jinak tu nebudeš šťastná," skoro šeptne a pohledem naznačí směr k baru. „Podívej. Vidíš tu stoličku u baru se stříbrným lemováním?" Odhodí noviny na sousední stůl a přeskočí mi na sedátko. „Tak to je Laila, ma chère. Primadona zdejších židlí. Dej si na ni pozor." Zahledím se na ni. Probodává mě pohledem a cosi polohlasem mumlá vedlejším dvěma židlím. Jsou větší než ona a na první pohled nebezpečné.

Otáčím se na svého poradce, ale ten už se vybavuje s věšákem o pár stolů dál.

„... nakonec stejně dopadne jako ta minulá," zaslechnu z druhé strany. Otáčím se a vidím tři malé hrnečky, kteří si barvitě vyměňují nejnovější drby, které stačily svými uchy zaslechnout.

„Jo jo, chudák malá," bručí polohlasem prostřední hrnek. Hlavou mi běží myšlenky jako divoký vír. Co se to tu děje? Začínám se bát. Zkouším se zeptat stolu, u kterého stojím. Ten jen něco zabručí a zase mě nazve taburetkou.

Na prodejním pultu je zatím oslava v plném proudu. Všude zní crnkot kutálejících se talířků. Jeden z nich ale špatně zatočí, uklouzne po špatně otřené desce a neřízenou rychlostí se blíží k okraji. Všichni křičí a snaží se talířku připravit měkký dopad, ale ten neočekávaně míří přímo na duchem nepřítomnou Lailu.

„Pomoc!" křičí všichni, ale Laila se jen znechuceně posouvá o krok doprava. Talířek dopadá na zem. Rozbíjí se na kusy. Celá kavárna se rázem ocitá v naprostém tichu. Jako první se vzpamatovávají talířky, které oplakávají svého roztříštěného sourozence.

Najednou utichne nervózní šepot všech obyvatel. Přilákán nenadálým povykem, přichází k nám pan Stříbrný. Tvrdým pohledem si měří Lailu, ale ta mu pohled vrací se stejnou razancí. Kralevic najednou sklopí své oči a nevyřčené obvinění vyzní do ztracena. Nikdo ani nehlesne. Laila pana Stříbrného propustí pohledem a on se stáhne trochu stranou. Pomalu se k němu musím přiblížit.

„Ahoj! Jsem..." nedořeknu, protože když na mě pan Stříbrný pohlédne smutnýma krásnýma očima, slova mi zmizí z hlavy. „Jsem tu nová, právě mě sem přinesli," dokončuji zdárně, ale v duchu si nadávám.

„... a nemáš nic lepšího na práci než otravovat ostatní, co? Vypadni," skočí mi do řeči Laila, která se z ničeho nic objevila přímo u nás. Jako by mi někdo vrazil studený nůž přímo do mého nového sedátka a divoce s ním zalomcoval. Odcházím zpět ke svému stolku. Zase mě zdraví jako taburetku. Pláču dlouho.

Je ráno a všichni se připravují na denní službu. Lžičky na sebe spiklenecky mrkají, talířky zatahují svá plochá břicha, hrníčky připravují ouška a Držák si zkoumavě prohlíží dnešní tisk. Přichází první návštěvníci a objednávají si čerstvě přivezené zákusky. Pracovat jako židle je opravdu dřina.

Dá práci podpírat dvousetkilovou zákaznici a jejího psa a zároveň se snažit přijít na kloub věcem, které se v kavárně dějí. Nikdo mi nic nepoví, i když se snažím ptát na všechny strany. Všichni jen dělají, jak moc jsou zaměstnaní. Když mi pohled sklouzne na pana Stříbrného, mé soustředění poleví natolik, že zákazníka málem neunesu a ten má co dělat, aby nespadl na zem. Stydím se a doufám, že si toho nikdo nevšiml.

Konečně cvakají klíče od rolety a v kavárně začíná život. Dnes se koná módní přehlídka všeho dobrého, a tak je pult obsazen zákusky mnoha tvarů a chutí. Moc jich po té školní výpravě nezbylo.

Mě přehlídka moc nezajímá. Mám chuť si spíš najít nějaké klidné místo a ve zdraví přečkat do další směny. V lepším případě při tom ještě načerpat nové síly. Rozhlížím se po místnosti a do oka mi padá útulné malé místečko mezi dvěma měkkými křesílky vedoucí přímo do tichého kumbálu. Rychle se tam přesouvám.

Pohodlně si hovím, když tu k mému uchu dolehne Lailin štěkavý hlas:

„Podívej se, Stříbrňáku, já jsem tady nejdražší a nejkvalitnější kus nábytku. Poroučím tu já. Ty si tu můžeš hrát na kralevice, jak je libo, ale už mi nebudeš říkat, co mám dělat, jasný? Jinak to každému řeknu."

„Mě už ale nebaví ti pořád něco promíjet a všechno jenom přehlížet."

„Vždyť jsi můj partner, co bys neudělal pro svou milovanou židličku, že?" zašvitoří Laila zcela proměněným hlasem, ze kterého však jde hrůza. Pan Stříbrný se zlomí: „Dobře, jak chceš. Talířek ti už nikdo nebude připomínat. Byla to jeho chyba, že spadl."

„Výborně, to jsem chtěla slyšet," vykřikne vítězoslavně.

„Ale pod podmínkou, že necháš tu novou židli na pokoji."

„Prosím?" vyštěkne Laila, ale zbytek její věty zaniká v hromovém aplausu veškerého nábytku při přehlídce zákusků jen ve šlehačce.

Svůdné dorty odvádějí mou pozornost na chvíli stranou, a když se otáčím zpět, Laila nikde není a pan Stříbrný si to míří rovnou ke mně. Ke mně! Rozklepou se mi všechny čtyři nohy, napůl z jeho lesklého laku a napůl strachy z Laily. Zastavuje se u mě. Ani nedutám.

„Laily se nemusíš bát," řekne tichým, zlomeným hlasem a zase odchází. Nevím, co mu na to mám odpovědět. Mlčím a hledím na jeho vzdalující se obrys.

„Tak tys nás špehovala?" zavříská najednou za mým opěrátkem Laila. Něco mě zezadu praští a padám na zem. Bolí to.

„Co jsi slyšela? Mluv!" Stojí nade mnou bojovně rozkročené čtyři páry nohou a zezadu zní Lailin hlas. „Ne, že ji poničíte jako tu minulou židli. Nechci, aby ji vyhodili před zítřejším návalem, aby si to zítra pořádně užila!" Její ochranka do mě ještě třikrát udeří, než mě nechají být a odsunou se. Ve výhledu se mi zjeví Lailiny štíhlé nohy.

„Poslouchej mě, ty nádhero, je mi jedno, že na tobě může Stříbrňák oči nechat. Je můj a mým zůstane, jasný?"

Neodpovídám, nevím co.

„Tak si to pamatuj a drž se od něj dál," dodá ještě na odchodu. Na zemi mám krásný výhled na Lailinu spodní stranu sedátka. Je tam cedulka, oranžová s černým písmem. Nemůžu tomu uvěřit. Vždyť stejnou cedulku mám na sobě nalepenou i já.

Nechávám židle odejít a sama ještě hodně dlouho ležím na chladivé zemi a utišuji vztek, nenávist a zlost. V hlavě se mi rodí velký plán.

„Proč ležíš na zemi, ma chère?" ozve se nade mnou známý hlas.

„Držáku, ty přicházíš právě vhod," ušklíbnu se vítězoslavně.

Laila se dlouho nezmohla na slovo. Načasování mého plánu je dokonalé. Slunce pomalu prosvětlovalo ulice za oknem kavárny a pan Stříbrný začínal stále více a krásněji zářit. Stál u okna, smutný a nešťastný, kralevic bez království.

„Ano, sestro," říkám tichým, tajemným hlasem: „Jistě nechceš, aby se o tvém původu dozvěděli i ostatní v kavárně."

„To ne!" vykřikne zoufale. „To by mě zničilo!" Její strážné židle však už stojí u svých stolů a připravují se na těžkou dřinu. Nás si nevšímají.

„Takže dohodneme podmínky, ty mě a pana Stříbrného necháš na pokoji. Už mu nebudeš poroučet, jasné?"

„Zítra v noci, uvidíš," zasyčí na mě vražedně.

„Ano, ano, mes chers, zítra v noci uvidí celá kavárna hodně věcí," zaševelí nad námi Držák. „Panečku, jak já miluju bulvár!" vykřikne radostně. „Opravdu bych nechtěl nosit na spodku cedulku, že jsem z levného nábytku!"

Držák je mocný spojenec. Od té doby drží Lailu v šachu a já si můžu volně blýskat na pana Stříbrného. Kralevic je opravdu pohledný. Uvidím ale, co se z toho vyklube. Přeci jen jsme jedna rodina.

MARTINA SCHNEIDEROVÁ

Čerstvě poražená kráva

„Jména hloupých na všech sloupích," říkává se. A taky marná prosba, když se ztratí černá kočka s bílou tlapkou, nebo ilegální reklama a falešné sliby, ale i naše bolest. Sloupy snesou hodně. Sloupy Herkulovy například musely snášet nicotu, která se rozkládala za jejich zády. Jenže kde má sloup záda? Sloup je otrok, poddaný a nevolník. Záda i čelo, tedy svůj smysl, nabývá až tehdy, když někde stojí. Sloup se nerodí s čelem ani zády, ani s pravým a levým bokem. O sloupu nemůžeme říct, že je levoboček, že je bezpáteřní, nebo že si dělá zbytečně na čele vrásky. Dokud sloup není zapíchnutý v jakž takž orientované krajině, jeho existence nikoho nezajímá. Je-li do země zaražen, může být i země zaražena, neboť se náhle rozdvojila. Sloupy přispívají ke schizofrenii země. Sloup tedy nabývá na své důležitosti, když vytyčuje hranici. Máme různé typy sloupů, od nejponíženějších kůlů v plotě až po ty bájné Herkulovy, které možná vždycky stávaly jen v krajině lidské mysli. Je-li ta bezbřehá, je každému jasné, proč se sloupy Herkulovy dotýkají nekonečna. Pokud jste už někdy stáli jako kůl v plotě, dokážete si představit těžké živobytí takového sloupu. Ztrouchnivělé myšlenky od hlavy až k patě, nehybnost a možná i zbytečnost, zvlášť když je v plotě díra.

Jednou jsem se setkala s mužem, který mi tvrdil, že byl v minulém životě sloup. Povídám, jak to víte? On, že si ho mám pořádně prohlédnout. Znehybněl, jakoby uvyklý na oči hledící a přezíravé, trpělivě stál. Jeho pohled, lidský pohled vždy těkavě tekutý, pokryl se náhle jakousi betonovou mázdrou. Rty zesinaly a za chvíli vypadaly jako spálený bochník chleba, který zapomněli v peci. Stojíme na ulici a musíme vypadat podezřele. Lidi chodí kolem, trochu zavazíme, musí se vyhýbat, a tak reptají: ti mají dost, slyším jeden hlas, ne ne, jsou zamilovaní, říká druhý, no dyť, odpovídá ten první a třetí do mě vrazí a já přepadnu na silnici. Zvedám se a oprašuji si kolena. Oprášení kolene je jeden prvek z tai-chi, říkám muži, co byl v minulém životě sloup. Směju se a říkám to proto, že mě to ticho trochu tíží. Je to elegantní, když udržíte rovnováhu, já zatím dost padám, pokračuju ve vysvětlování, ale to už jsem zase v úrovni jeho očí. Jenže oči zmizely a hlava se proměnila v šedivý válec. Tedy ne že by byl předtím půhvíjaký krasavec, ale ten válec místo hlavy mu vyloženě nesluší a ke kravatě se nehodí. To je mi ale kravata! Jsou na ní telegrafní sloupy. A na košili! Svodidla. Sako je z morových sloupů a podívat se na kalhoty, to už snad ani nemám odvahu. Něco se páře. Zvuk jak když nohou v noci roztrhneš prostěradlo, co děláš, vědět nechci. Podívám se na kalhoty, švy povolily a můj přítel s tubusem místo hlavy je náhle oděn v suknici havajské tanečnice. Cáry se brzo začnou pájet a spojovat. Kupodivu obrázky chybí. Látka je šedivá, prostě nijaká. To jsem zase narazila na typa. Během pěti minut se proměnil v regulérní sloup, jediné, co mu zůstalo, byly vlasy. Ale i ty se brzo začaly splétat a vrkočit do chuchvalců. Celý mi zdredovatěl, ten můj kamarád. Ale i ty dredy se rozněžňují a slábnou. A nakonec jsou z nich smyslné dráty, už jen napojení na okolní systém a hurá do nového užitečného života. Zírám na Sloup elektrického vedení. Musím vypadat podezřele. Lidi chodí kolem, trochu zavazím, musí se vyhýbat, a tak reptají: ta má dost, slyším jeden hlas, ne ne, je zamilovaná, říká druhý, no dyť, odpovídá ten první a třetí do mě vrazí a já přepadnu na silnici. Zvedám se a oprašuji si kolena. Ale poznámku o elegantním oprašování kolene v tai-chi si nechávám pro sebe, však Sloup ji už slyšel. Nudit své přátele, to je má noční můra. Ale je tma a já jdu radši domů, ostatně mám to kousek. Tak třeba zítra, ujišťuji ho a odcházím po obrubníku pryč. Rovnováha žádá trénink.

Ležím a přemýšlím. Můžu za to, že se proměnil v Sloup? Ale copak je to normální hned každému na potkání vyprávět, co nebo kdo byl v minulém životě? Jsou i jiná témata, třeba křestní jméno, klidně bych snesla i to, že sbírá známky, chová pavouky velký jak činely, že neumí anglicky a umět by chtěl. Muži se musí pořád vytahovat a takhle to dopadá. Vytáhnul se pěkně, tak osm devět metrů minimálně. Říkám si, když už se známe, tu a tam za ním zajdu. Mám to po cestě. Ale květiny mu nosit nebudu. Ženy nosí květiny jen mrtvým mužům. To by mu moc životního elánu asi nedodalo. Návštěvy probíhaly celkem v poklidu, ale jen dokud Sloup neobjevil novou možnost seberealizace. Jako obvykle se zastavuji, odklidím odpadky, se sebezapřením odlepím žvýkačku a poplácám ho ani nevím kde. A najednou to vidím. Má na sobě leták. Prachsprostý podvod, „půjčka statisíců ihned". Kolem projíždí exekutorský vůz, ukazuju na auto a říkám mu, to nejsou stěhováci! Dělá jakoby nic. Chci leták strhnout. Nejde to. Je to pod tvou úroveň, snažím se nezvedat hlas, ale láme se. Lidi reptají, když jdou kolem. Pořád jen zavazí. Co z toho máš, pitomče! Vyrazím ještě. Jestli to zítra nebude dole, končím s tebou. Modli se, aby lilo! Jdu pryč. Ráno, vyrovnanější, spěchám ke Sloupu. Už z dálky vidím, že leták sice zmizel, ale objevil se plakát mnohem většího formátu. Takže válka, kamaráde? Zrychlím, zastavím se až u něj, ještě ho v té rychlosti stačím nakopnout. Ať to byla holeň, palec nebo achillovka, muselo to bolet. Muselo, tak jsem to chtěla. Čtu. Tlustý, ba přímo mastný nápis: „Čerstvě poražená kráva". Dál číst nemusím. Kde, kdy a jak koupit ten nejlepší kus krávy. Určitě tam bude i telátko a býčí kulky. Vyhladili celou rodinu. Zrada. Je to cynik. Zbláznil ses? Reklama na smrt? Je mi jasný, že se mi vysmívá. Plivnu mu tam, kde tuším jeho škleb. Mizím. Už mě tady nikdy neuvidíš a demonstrativně přecházím na druhou stranu ulice. O kus dál potkávám známého. Má nového pejska. Prokážeš mi službu? Vidíš tamten sloup? Běžte ho pochcat. Kamarád se na mě trochu udiveně dívá, na obhroublejší výrazy u mě není zvyklý. Musím i já? Ptá se. No, kdyby ses třeba v noci vracel odněkud z flámu, budu ti vděčná.

Chodím po druhé straně ulice a s potěšením pozoruju, jak se na Sloupu zvětšuje ošklivá skvrna. Zdá se mi, že ten puch cítím až sem. Uplynul měsíc od naší hádky. Plakát kraví smrti je skoro na cucky. Strhnu ho, teď to půjde dobře. Pomalu se blížím k Sloupu, vím, že se na mě dívá. Jen tu výčitku nechápu. Ty ses provinil proti životu, špínu si zasloužíš. Neříkám to nahlas, vím, že mě slyší i tak. Mračí se a já taky. Říká, abych se nepřibližovala. Vysmívám se mu, fakt z tebe mám strach, Sloupe. Jsem tu naposled, ujišťuji ho. To si piš, on na to. Nesahej na mě, varuje mě. Nesahám na tebe, chci strhnout ten hnus, tak mlč, cedím v myšlenkách. Natahuju ruku po zbytku plakátu. Znova znechuceně přejíždím nápis o krávě. Strnu. Je mi asi horko. Čtu znova a znova. Čtu pomalu, slabikuju nahlas, lidi reptají, otáčejí se po mně, zavazím a jsem blázen. „Čerstvě pražená káva," šeptám. „Čerstvě pražená káva"... promiň, vzmůžu se jen na to. Nedívám se mu tam, kde tuším oči. Tekutý a těkavý pohled by mě stejně zmrazil. Promiň. Omlouvám se a opírám se o sloup. Kdybych byla vrabec, sedám jen na tebe, kdybych byla břečťan, jen kolem tebe se ovinu, kdybych byla padlý anděl, jen díky tobě mě nebe přijme zpět, fakt... v tu chvíli mě obrovská rána smete k zemi, v očích mi popraskaly žilky a prsty se rozpustily do chodníku. Lidi chodí kolem a reptají, překračují mě. Je vožralá, říká jeden, je zraněná, na to druhý, no dyť, říká ten první. Zavolejte sanitku. Něčím jí to zchlaďte. Vypadá to ošklivě. Nemám vodu. Tady je hydrant. Asi berou vodu z nějakého hydrantu, mažou se mi slova, oči pálí, a proto slzí, někdo mě zvedá, do něčeho mě balí, myslím, že mě svlékli, mám v zádech díru, jsem jak rozbitá kamej, tak spím. Spím, jak vyvřelina. Tuhnu jak láva. Když mi sundali obvazy, řekli, že mi po zádech běží velká jizva, a pustili mě domů. Vždycky jsem si přála mít velkou jizvu. Přála jsem si o ní vyprávět příběh. Tak jsem vám ho řekla.

Jdu po ulici, raději po druhé straně, vyhlížím Sloup. Vyhlížím tě. Tam, kde stával vysoký Sloup, stojí teď malý Hydrant. Dobře, taky ti odpouštím. Mír nad vodou a po kapkách.

Tomáš Bárta, Bez názvu, 2008, propiska na papíře, 59 x 84 cm
(sbírka současného umění Marek)

POEZIE

JAKUB GROMBÍŘ

KAMENNÁ LHOTA

Ještě u vás v prázdné garáži
snili jsme přinejmenším
o titulu zasloužilého umělce
a pili jsme pouze z euforie
každý příští den
byl jak vojenské kádéčko
(nikdo netušil
co najde uvnitř)
teď cestou k domovu
opíráš se o plot
z bruselových špruslí
a bliješ jak šakal

POSLEDNÍ JAKŽTAKŽ ČASY

Krajina ve snu a krajina skutečná
a rozdíl mezi nimi
jenom přivřít oči
zlatý list se tiše
snáší do prachu
vyprahlý věk Vodnáře

co víme a co nevíme
a co s tím můžeme
z obrazovky se nadouvá
zarudlý lalok
nenávidím
ergo sum

jako bych si omylem
navlékl cizí ulitu
obloha zlatá a ocúnová
jak úsměv ze soucitu
svatý Václave
jsme ti už lhostejní jak babímu létu

PODZIM V KARPATECH

Hody ve vesnici
Kde se rodiče seznámili
Na fotbale
Mezitím fabrika zkrachovala
Muži odešli do světa
Tým se odhlásil ze všech soutěží
Topolová alej
Na nakloněné brance
Sedí havrani
Na mokré trávě
Mlaskne myšlený míč
Jak polibek na rozloučenou

PETR KARPUS

~~~

na trnku zamčená
je zaražená hora
chrčí řeka
jak ji šobes svírá
kámen už chládne
mlčí čeká
nežli se hora dopřevléká
a léto zmizí v písku

hrozno už touží
po pečetním stisku
~~~

HANA JUGOVÁ

Prozaik mého života...

vítězný esej 17. ročníku studentské literární soutěže Cena Maxe Broda

Svätopluk Mikyta, Kruhotvar II., 2008, (sbírka současného umění Marek)

Chladivý vítr se konečně ztišil. Z baculatých dlažebních kostek nedočkavě opadává poslední zbytek celodenní únavy. Nad věžičkami střech křížem prolétají zbloudilé esemesky. Na radničních hodinách se zastavuje čas...

Poté, co si znovu pročítám rozsáhlý Kafkův Dopis otci, jsem úplně zmatená. Všechny myšlenky mně splývají v nespoutanou řeku. Jsem jí strhávána od břehu k břehu. Točí se mi hlava jako na řetízkovém kolotoči. Marně hledám pravdu. Dravý proud dávnosti je mnohem silnější. Otevírám okno. Zářivé hvězdy nad hlavou vyťukávají osvěžující melodii. Pomalu jí začínám rozumět. Obrazovka počítače se halí do světélkujícího závoje. První písmenka z ní padají jako zrnka přezrálého máku.
(*Milý tatínku, jednou, bylo to nedávno, ses mě zeptal, proč tvrdím, že z Tebe mám strach.)*

Milý tatínku, můj Františku,

když jsem si před časem připomněla své osmnácté narozeniny, ani v duchu mě nenapadlo, že Ti budu dnes psát dopis. Mám strach. Možná jen obavu. Určitě trému. Tíží mě pocit zodpovědnosti, a především úcty, kterou k Tobě uchovávám. Když jsi mi tenkrát přinesl kytici šeříků, leskly se Ti světle modré oči. Zrcadlila se v nich něha a současně střípek bázně. „Přeji ti hodně pevného zdraví a kapku štěstí...“ Usmála jsem se. Však víš. Já a štěstí? Jako dravá voda a sálavý oheň. A zdraví? Vzpomínám, jak jsem upadla na dětském kole a vážně si poranila ruku. Vyděšeně jsi mě vezl do nemocnice. Bolestí jsem vytrvale plakala. Všechnu jsi ji ukryl do své velké náruče, až jsem spokojeně usnula. Stejně tak jsi seděl u nemocničního lůžka, když jsem byla krátce po operaci slepého střeva.

Vnímám strach z osamocené bolesti. Člověk je náhle úplně opuštěný. Nikoho kolem sebe nemá. Musí stále bojovat. Se svou slabostí. Nerozhodností. S potupou, které se mu stále hojně dostávalo. Všude kolem léty sycený strach z autority a nadvlády. Jednoho nad druhým a slabším. Díváš se mi do očí. Pociťuji sílu, odvahu a zájem. Hladíš mě svými slovy, která pomáhají přibližovat horizont přání a drobné radosti. Když jsem maturovala, všude kolem vládli přísní učitelé. Měla jsem pocit, že spokojeně sedíš v řadě za nimi a rozdáváš povzbuzující úsměv. Doma jsi mě přivítal obyčejnou větou: „Vážím si tvého úspěchu. Moc si ho zasloužíš...“
(Tak například jsi mi přednedávnem řekl: „Měl jsem tě vždycky rád, i když jsem se navenek k tobě nechoval tak, jak to dělávají jiní otcové, a to proto, že se neumím tak jako jiní přetvařovat.“)

Vzpomínám si, jak jsem na sněhobílý papír ráda kreslila žlutavé princezny. Nikdy mezi nimi nechyběl Král. Udivoval mne svou moudrostí. Klidem. Rozvahou. Spravedlností. Ta mě přímo přitahovala. Touha po spravedlnosti se proměňovala v pohádkově letní sluníčko. Vodil jsi mne do voňavého království rozkvetlých luk. V ruce jsi svíral svůj fotoaparát, bez kterého neumíš udělat ani jeden zbytečný krok. „Podívej...! Pampelišky. Mám je stejně rád jako tebe. Svými medovými paraplíčky zastírají stín a tmu. Bolest a smutek.“ Až později jsem pochopila, jak opravdově miluješ smetanku lékařskou. Docela obyčejnou květinu, které si jiní ani nevšimnou. Ty jsi už tenkrát viděl dál. Pampelišky jako první berou sílu vytrvalé zimě a přinášejí naději rozjasněného tepla a sluneční záře. Ještě jsem nechodila ani do školy a stále dokola jsem Ti opakovala, jak moc Tě mám ráda. Divil ses. „Pampeliško moje krásná, proč mi v poslední době stále opakuješ, že mě máš ráda?“ Tenkrát Ti odpověděla moje dětská duše: „Až donedávna jsem nevěděla, co je to mít rád. Díky Tobě to už konečně vím.“
(Jako vrcholně účinné řečnické prostředky, které, alespoň pokud jde o mne, nikdy neselhaly, jsi při výchově používal: hubování, vyhrožování, ironii, zlý smích a – což je zvláštní – sebelítost.)

Člověk stále někoho potřebuje. Učí se vnímat a dorozumívat. Pilně čte. Píše. Kreslí. Stále dokola. Náš svět spoutávají myšlenky, které se učíme nahlas vyslovovat. Rituály. Malé velké svátosti. Pamatuji si, jak jsem vždy po obědě musela aspoň hodinku odpočívat. Moc se mi nechtělo. Ve školce nás nutili zalehnout pod peřinu a učitelky si nedočkavě vařily svou odpolední kávu. Bylo na nich vidět, jak jsou spokojené. Vždy jsi trpělivě vysedával u mé postýlky a četl z vybrané knížky. Pohádky. Příběhy. Básničky. Ty jsi je přímo přehrával. Krabatil jsi tvář, když přicházelo nebezpečí. Rozjasnil ses, když vítězilo dobro nad hanebným zlem. Měnil jsi výšku hlasu. Jeho zabarvení... Už jsem dávno spala a ještě jsem Tě slyšela dlouhé hodiny a dny vyprávět vzdálené příběhy, které už nenašly místo v naší velké knihovně. Proháněla jsem se bezstarostně Tvým vypravováním a přála si, aby nikdy, vůbec nikdy neskončilo. Až po letech jsem důvěrně poznala, že Tvoje touha po spravedlnosti, cti a pravdě jsou Tvoje pravé celoživotní hodnoty. Všichni literární hrdinové, kteří dychtivě přetékali z mého tlustého čtenářského deníku, se Ti náramně podobali. Vzájemně jsme se obohacovali. Vítali sebemenší vítězství člověka nad slepou nenávistí. Závistí. Zlobou. Až později naši společní hrdinové odhazovali svou romantickou roušku a poznávali opravdový svět. Dnes mu vévodí digitální jedničky a nuly. Jen jejich důmyslné pořadí zaručuje neměnná sdělení. Trvalou kvalitu a netušené možnosti.
(Měl jsi, i když docela odhlédnu od podnikatelských zájmů a od Tvé panovačnosti, jako obchodník takovou převahu nad všemi, kdo se kdy u Tebe učili, že Tě žádný jejich výkon nemohl uspokojit, a právě tak věčně nespokojený jsi jistě musel být i se mnou.)

Vždy jsi zdůrazňoval, že vzdělání přináší moc ducha, sílu poznání a pečeť moudrosti. „V životě musíš být buď hodně bohatá, nebo ještě více vzdělaná. Bohatí příliš nejsme...“ Vím, miluješ nadsázky a přirovnání. Vím, že slovo bohatý v Tvém slovníku znamená více myšlenek než výpis z tučného bankovního účtu. Taky vím, že žárem spalující touha po poznání je Ti vlastní až do dnešních dnů. Neumíš v klidu postát. Nedokážeš chvilku zahálet. Neumíš odpočívat. Stále listuješ v knížkách. Skláníš se nad počítačem a internetem. Stále něco tvoříš a hledáš. Jsi posedlý objevováním. Hodně ses v životě naučil. Absolvování vysoké školy byl pro Tebe jen začátek putování za vzděláním.

Tvůj otec, jak jsi mi mnohokrát vyprávěl, byl obyčejný zemědělec. Nedosáhl potřebného vzdělání. Možná byl krutý jako drsný kraj pod horami a kamenitá půda pod nohama. Neměl na výběr. Bylo krátce po válce. Můj dědeček Ti radil: „Františku, běž do opuštěného pohraničí. Najdi si úrodný kus pole. Na chalupě nezáleží. Tu si můžeš vždycky znovu postavit, ale jen dobrá půda Tě vždy uživí.“ Moudrost má různé podoby.

Jsi náročný. Někdy až moc. Nejvíce k sobě, ale i ke svému okolí. Ke mně. Bojím se, zda vůbec dokážu obstát v Tvých náročných představách. Dobře víš, jak se snažím. Kdosi řekl, že se s Tebou příliš dobře nespolupracuje. Tvoje zapřisáhlá náročnost nutí ostatní zbavovat se pohodlnosti a průměrnosti. Mají pravdu a oprávněnou obavu.
(Skutečná svoboda výběru zaměstnání pro mne tudíž neexistovala, věděl jsem: všechno mi bude při srovnání s hlavní věcí stejně lhostejné. Jako samozřejmost se tedy nabízela práva.)

Hledání svého místa v prostoru a času je nekonečné. Čas obvykle bývá daný, ale prostor, místo a vzdálenost bývají nepřeberné. Všechny moje hračky a knížky měly Tvou zásluhou své pevné místo. Říká se tomu řád. Pořádek. Sám ale víš, že nejsem jeho velkým obdivovatelem. Jednou jsi mi vyprávěl o svém setkání s Miroslavem Horníčkem. Četla jsem jeho skvěle Dobře utajené housle. On ti líčil příhodu s Mistrem Kohoutem, jak se v hotelovém pokoji až po krk topili v nepořádku. „Víš, Mirku, život je příliš krátký na to, abychom uklízeli...“ Přesto uznávám, že věci a lidé mají mít své chráněné místo. Někde. Kdekoli, ale mají.

Problém nastal, když jsem odmaturovala. Příznivé vysvědčení mi umožňovalo snadný výběr vysoké školy. Jenže nastala potíž. „Neumím si vybírat z několika věcí najednou. Nikdy jsem to nedokázal. Nakonec vyberu jednu, a hned pošilhávám po druhé...“ Dostala jsem se do stejné situace. Ty jsi chtěl, abych si zvolila práva. Dopis o přijetí jsem měla na stole. Já chtěla zkusit své štěstí na medicíně. Dopis o přijetí ležel na stole. „V naší rodině nemá nikdo zkušenost s medicínou. Práva jsou klidnější cesta k uplatnění...“ Poprvé se naše dva světy vážně zkřížily. Dělal jsi, že Ti to je jedno, ale vůbec nebylo. Já se chovala jako ztřeštěná. Zapsala jsem se na práva a současně na lékařskou fakultu. Týden jsem chodila na jednu z nich, následující na druhou. A víš, co nakonec rozhodlo? Vzpomínáš, jak jsi mě navštívil ve fakultní nemocnici, kam jsem musela na operaci? Lékaři, sestřičky a ostatní zdravotnický personál, všichni se ke mně chovali naprosto báječně. Pomáhali mi. Starali se o mě. Povídali si se mnou. Radili mi... Dnes se učím na náročnou zkoušku z anatomie. Je to úplně jiný svět. Prozrazuje skryté a věčné tajemství o nás. O člověku. Jeho jedinečnosti. Jestli si jednou obleču lékařský bílý plášť, budeš první, komu budu chtít pomoci ztišit bolest a případnou nemoc. Jenže já věřím, že to nebudeš potřebovat.
(Vzal sis totiž do hlavy, že budeš žít výhradně na můj účet. Uznávám, že spolu vedeme boj, ale jsou dva druhy boje... Jsi neschopný žít, ale aby ses ve své neschopnosti pohodlně a bez výčitek svědomí zařídil, dokazuješ, že jsem ti všechnu tvou životaschopnost vzal a strčil si ji do kapsy.)

Jaká je vzdálenost mezi lidským vědomím a bytím. Mezi pochopením a nenávistí. Mezi moudrostí a hloupostí. Můj dědeček, kterého jsem příliš nepoznala, byl prý tvrdý a dosti panovačný. Na rukách s oblibou ukazoval svoje tvrdé mozoly. Uměl skvěle orat. Zdatně sekat zralé obilí. Dovedně kácet a sázet stromy. Šikovně řezat a štípat dříví. Elegantně jezdit na koni. Ale nikdy nedokázal vstoupit do Tvé duše. Nerozuměl příliš slovu jako zákonu o hodnotě. Jeho vysoká škola bylo dobře obdělané a včas sklizené pole. Půda vrchovatě zaplněná pytli obilí. Sklep až po strop zasypaný brambory a řepou. Stodola provoněná slámou a křehkým senem. Přes studený kámen neviděl dětskou duši. Ty jsi úplně jiný. Umíš otvírat dveře do krajiny snů. Dokážeš přivonět k povadlé růži, kterou už dávno všichni zatratili. Nebojíš se chodit bosky v hluboké trávě prorostlé kopřivami. Vážíš si potoční vody a ještě více vlídného slova. Věříš mu, stejně jako já. Až příliš důvěrně víš, co to je životní Ortel, spolehlivý Topič a následná Proměna. Máš rád svůj Zámek, mnohé víš o Americe a nerad vyprávíš o pohnutém Procesu svého strastiplného osudu. Celý Tvůj dosavadní život utkvěle hledá cesty, které někam vedou. Vždy se rozjasňuješ, když pravda není zašlapována do vysoké trávy. Když se lidská poctivost, nepředstíraná skromnost a pokora v životě vyplácejí. Ve všední absurditě moderního světa spatřuješ neschopnost vzájemně si porozumět, pomáhat a obohacovat se.

Jsi věčný a inspirující prozaik mého života a já Tvoje věrná čtenářka.

Na parapet tiše padají voňavé kapky léta. Tichá ulice už dávno spí. Jen podivný chodec, utopený do svého věčného stínu osamocení, zrychleně míří k řece. Jeho tmavá silueta vykrajuje na horizontu touhu oživeného hledání a objevování. Na špičkách věžiček se nesměle probouzí ospalé ráno. Síla věčnosti a trvání. Odvěké poselství románu a jeho vděčných čtenářů.

Zrcadlem pokrytá kaluže přenáší obraz z generace na generaci.

Z otce na dceru.

Poznámka:
Kurzívou jsou vyznačeny citace z Dopisu otci od Franze Kafky. http://www.odaha.com/franz-kafka/proza/dopisy/hermannu-kafkovi-dopis-otci

Vítězný text a rozhovor s autorkou byl publikován na www.topzine.cz

První vydání neznámých divadelních textů **Václava Havla**

václav havel

motomorfózy

www.galen.cz

ŘÍJEN 2011

Bohdan Mikolášek

ÚKLID V SUTERÉNU

Písně, básně, rozhovory

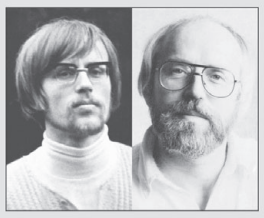

Texty, básně, rozhovory **Bohdana Mikoláška** + album **Znovu** (poprvé na CD)

GALÉN

tHB TISKÁRNY HAVLÍČKŮV BROD, a. s.

Czeslaw Milosz
Peter Paul Wiplinger
Jiří Pernes
Antonín Přidal
Jiří Stránský
Ivan Klíma
Arnošt Goldflam
Jiří Dědeček
Jan Těsnohlídek
Jáchym Topol
Václav Větvička
Christa Rothmeier
Vlastimil Vondruška
György Varga
Ludvík Vaculík
Martin Hilský
Andrej Chadanovič
Petra Soukupová
Michal Viewegh
Takeaki Hori
Karel Havlíček Borovský
Martin Reiner
Milan Lasica

www.hejkal.cz

Literární festival Knihy a svoboda

21. Podzimní knižní veletrh

21. – 22. října 2011

21. října od 12 do 19 hodin (pro odbornou veřejnost již od 10 hodin), 22. října od 9 do 17 hodin

Havlíčkův Brod, kulturní dům Ostrov

GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V HAVLÍČKOVĚ BRODĚ

LIDOVÉ NOVINY lidovky.cz

Kraj Vysočina

Podzimní tipy z Portálu www.portal.cz

Portál na Podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě poskytne 15% veletržní slevu na veškerou vystavenou produkci Portálu.

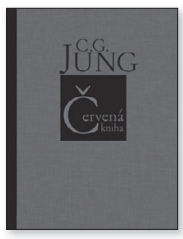

Carl Gustav Jung
Červená kniha
váz., 372 s., ~~3850 Kč~~, po slevě 3273 Kč

Sabine Richebächer
Život mezi Jungem a Freudem
Životopis Sabiny Spielreinové
váz., 336 s., ~~469 Kč~~, po slevě 399 Kč

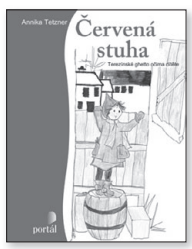

Annika Tetzner
Červená stuha
Terezínské ghetto očima dítěte
váz., 64 s., ~~215 Kč~~, po slevě 183 Kč

Ivan Klíma
Jak daleko je slunce
Poetická pohádková vyprávění
váz., 104 s., ~~239 Kč~~, po slevě 203 Kč

Portál, s. r. o., tel.: 283 028 203, e-mail: obchod@portal.cz
Knihkupectví Portál: PRAHA 1, Jindřišská 30; PRAHA 8, Klapkova 2; BRNO, Dominikánské nám. 8
www.facebook.com/nakladatelstvi.portal

portál

Buď formát!

OFF/FORMAT

9. 11. 2011 zahajuje svou činnost nezávislá brněnská galerie OFF/FORMAT

www.offformat.cz

NAKLADATELSTVÍ DOPLNĚK PŘIPRAVUJE

doplněk nakladatelství

David Ransom
Fair trade

Autor v knize podává hutný a jednoduše strukturovaný přehled tematiky fair tradu doplněný o praktické příklady. Analyzuje hnutí fair trade bez zamlčování jeho současných rozporů a na základě svých zkušeností navrhuje i reálná řešení těchto problémů. Publikace líčí životní osudy farmářů napojených jak na tradiční systém velkých nadnárodních firem, tak na systém fair trade. Příběhy farmářů získané v terénu doplňují statistické informace, grafy a analýzy.
Kniha představuje dobrý úvod do problematiky; na českém knižním trhu je průkopnickým počinem a alespoň zčásti zaplní mezeru, která u nás v této oblasti existuje.

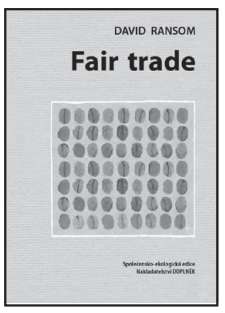

Z angličtiny přeložil Daniel Hrabina.
brož., 138 stran, 978-80-7239-258-2

Thorvald Steen
Tíha sněhové vločky

Osmý román norského spisovatele Thorvalda Steena nese zřejmé autobiografické rysy. Jeho čtrnáctiletý hrdina sní o jediném: být skokanem na lyžích. Lékařské vyšetření po jednom z jeho pádů však přinese šokující výsledek – chlapec má nevyléčitelnou svalovou chorobu a lékař mu s okamžitou platností zakáže jakékoli sportovní aktivity. Skočí ještě svůj nejlepší skok v životě? Současně je chlapec konfrontován s psychiatrickou nemocí své matky a zhoršující se atmosférou v rodině.
Přes bolestné téma se nejedná o knihu tragickou nebo sentimentální. Steenův styl je realistický, věcný, prodchnutý okamžiky humoru a vyznačuje se laskavým odstupem.

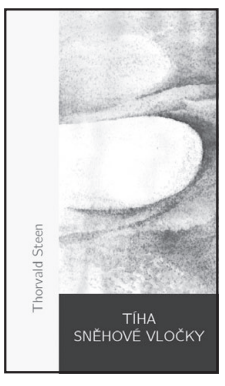

Z norštiny přeložila Miluše Juříčková.
váz., 184 stran, 978-80-7239-261-2

OBĚ KNIHY VYJDOU NA KONCI ŘÍJNA 2011.

NAKLADATELSTVÍ DOPLNĚK
tel.: 545 242 455, 731 507 666, doplnek@doplnek.cz, www.doplnek.cz

PETR KERSCH

Na vycházce

Na jaře paní učitelka vždycky řekla:
– Tak, děti, zítra se dobře oblečte a obujte, půjdeme všichni na vycházku!
Jít na vycházku bylo potěšující sdělení. Nejenom, že odpadla hodina němčiny, hodina počtů a hodina náboženské výchovy, ale jít se svou oblíbenou učitelkou na školní vycházku znamenalo pro třídu čtvrťáků a třeťáků takovou celodopolední zábavu, o jaké se žactvu na jiné, třeba i veliké pětitřídní škole ani nesnilo.
Ráno po zvonění paní učitelka zapsala do třídní knihy, že je dvacátého čtvrtého dubna a že nikdo nechybí. Přes linky vyhrazené zápisům o vyučovaných hodinách narýsovala šikmo čáru; potom znovu namočila do kalamáře pero a do sloupce pro poznámky připsala: Prvouka. Vycházka do Dubiny, jarní příroda. Anna S.
Dubina? Dubina je les, nebo lépe řečeno – háj, zelený ostrov obklopený mořem ozimů, jařin a luk. Půlhodinka chůze: musíte napřed k nádraží a přes šraňky a nahoru lipovou alejí, pořád do kopce, podél čtrnácti obílených zastavení křížové cesty – a jste tam. Staré duby a buky, taky vysokánské břízy na okraji lesa, na podzim tam nasbíráte kozáků košík, v létě si dítě může v trávě natrhat do hrsti slaďoučké jahody a teď, na jaře, člověk tam poslouchá, jak vítr rozšuměl klenbu větví, listí, jehněd...
Žactvu trvá takový pochod asi hodinu. Kroky devítiletých jsou kratší, ve dvojstupech se nespěchá. Učitelka nepobízí děcka k rychlejší chůzi, jde s těmi posledními, odpovídá dětským otázkám, ke každé odpovědi přidá úsměv. Tak usměvavou a hodnou paní učitelku, jakou je Anna S., nemají nikde na světě.
Dotazy dětí nejsou nikterak hloupoučké, naopak. Cestou mezi lipami učitelka připomíná, že vloni v červnu tady žáci sbírali lipový květ – a Amálka, která patří do oddělení třeťáků, se hlásí: jejich babička pije lipový čaj každý večer a libuje si, jak po tom čaji se dobře spí. Pavlík se ptá paní učitelky, proč ti muži na obraze bičují Ježíše, když nic neprovedl. Pavlík si ten obraz na zastavení křížové cesty prohlížel už vloni, když tu byl na školní vycházce jako třeťák, ale nerozumí mu ani letos. Anna musí honem zavelet dětem, aby včas odbočily vpravo, protože po té pěšině, skryté mezi šípkovými keři, budou na Dubině dřív. Pavlíka odbude, ať se optá v hodině náboženství pana katechety, ten by mu to vysvětlil nejlíp. Amálka paní učitelce s velkou pozorností naslouchá a začne sama Pavlíka poučovat, že Ježíš Kristus je syn Boha, Otce svatého, a tím pádem mu nějaké bičování vůbec nevadí. Překvapená Anna se zeptá, od koho Amálka tyhle moudré odpovědi ví? Od našeho tatínka, vysvětluje Amálka a dodává, že Kristus každou ránu zachytí a tím snímá všechny hříchy světa. Pavlík hledí na malou vykladačku Nového zákona s posměchem. Pavlík si myslí: snímat svoje hříchy by měl každý sám, protože ty hříchy taky sám každý spáchal – a vůbec...
Zástup dětí dorazil konečně na okraj lesa. Anna S. vyhlásila přestávku. Je čas na svačinu. Každý si najde místo k usednutí. Někteří sedí v trávě, někteří usedli na mech mezi kořeny dubů. Pavlík si sedl vedle paní učitelky na pařez a ta ho napomíná, že bude přilepenou pryskyřici z pumpek odstraňovat těžko.
Nejmenší ze třeťaček je Helenka. Má paní učitelku moc ráda. Nabízí Anně svůj sáček: ukousněte si, paní učitelko. V promaštěném papíru jsou dva krajíce chleba, svírají vrstvičku husího sádla. Taky Ferda chce, aby paní učitelka ochutnala jeho svačinu: čtyři buchty s mákem, zabalené do novin. Prosím, vezměte si jednu!
Anna poděkuje, rozlomí buchtu – a opravdu, maková buchta! Za neodevzdaný mák jsou vysoké tresty! Ferdinandova matka, která buchty včera upekla, je správná selka, na protektorátní nařízení poslední dobou kašle.
– Jak bude válka ještě dlouho trvat, paní učitelko? Anna krčí rameny, milý Ferdíku, to bych taky ráda věděla... Týden? Měsíc? Dva? – Prosím, paní učitelko, z rádia, teda z toho Londýna, hlásili, že brzy bude konec. A že až bude po válce, tak bude mír... Je to, prosím, pravda, že potravinové lístky nebudou zapotřebí? Ani na maso? Na cukr? Ani na chleba?
Anna se rozhlédla. Nikdo nikde. – Ano, děti, bude to tak. Až budete dospělí... Když se budete dobře učit...
Helenka se dotkla učitelčiny sukně. – Prosím – vyhrkla – já bych... já musím... já potřebuju na velkou.
Děti Helenku zaslechly a najednou by taky nutně... Při školní vycházce do lesa – snadná záležitost. Anna S. ukazuje: děvčata támhle do lesa dál, vidíte ty balvany mezi stromy? Tak za ně. Chlapci tady vlevo, tam za ty rozkvetlé slivoně.
Jiřík, Pavel, malý Kája i ostatní kluci se chichotají, poklusem mizí za hustými trnkovými keři, které vypadají, jako by kolem nich někdo prošel a roztrhnul o jejich trny veliký polštář, plný peří. Krásné jaro – říká si Anna.
– Ferda utek! Prosím, Ferda utíká! hlásí Kája, žalobníček. Opravdu! Ferda vyběhl ven z lesa, běží po mezi směrem k železniční trati...
A teď se stalo něco hrozného, něco s čím Anna nepočítala, na co zapomněla. Zaslechla vzdálené, temné vrčení, jako když vrčí velký, neznámý pes. Američtí kotláři vartují podél trati – v tuhle dobu skoro každý den! Lovci lokomotiv a cisternových vozů... Vrčení přechází do hlasitého bručení, hřmot leteckých motorů se blíží – Anna teď spatřila obě letadla, letí nízko...
– Děti, lehnout! Ježíši! křičí Anna. – Kde je Ferda? Ten dareba!
Ferda přidřepl uprostřed pole na bobek, nahatý zadek v zeleném nizoučkém osení.
– Ferdo! Nehýbej se... Ferdíku, přikrč se... Hlavu dej k zemi... Anna povely šeptá, v tom randálu a tak daleko v polích by kluk její křik neuslyšel.
– Ne! Nestřílejte – modlí se Anna – vždyť je to dítě.
Řev motorů. První stíhačka teď jako by se naklonila po křídle, z křídel vyčuhují hlavně kulometů, zableskло se sluncem ozářené pilotovo místo – ach, díky bohu, rozmysleli si to, vyrovnávají let, letí přímo a pryč, vzdalují se, motorový randál slábne... zmizeli.
Ferdík běží zpátky, dobrých sto metrů a do svahu, celý udýchaný hlásí, že viděl kotláře, byli dokonce dva, jak letěli nad ním, letěli strašně nízko... a ten první pilot Ferdíkovi zamával...
– Vymejšlíš si! smějí se Ferdovi spolužáci. – Vytahuješ se! Spolužačky s obdivem hledí na Ferdu; nebojí se, nestydí se a je určitě z celé školy nejhezčí kluk.
Anna se na Ferdíka neposluchu přestává zlobit. – Mohlo to všechno dopadnout hůř, mnohem hůř, myslí si. – Kdyby se chlapci něco stalo, šla bych se rovnou oběsit.
– Ferdo? Proč jsi utíkal kakat tak daleko? Proč jsi mě neposlechl? Řekla jsem přece, abyste...
Ferdík se tváří provinile. – Prosím, paní učitelko, já... Prosím, já... To je naše pole, víte? Ono... Ono to hnojí.
– I ty kluku jedna, tys mě vystrašil – usmívá se Anna S. a volá: Děti, vracíme se! Seřadíme se! Seber, Kájo, ty papírky tady... Jiříku, kde máš čepici? Pavlíku! Evičko! Jdeme!
Dneska žádná prvouka, žádné sbírání dubových a bukových listů. Už abychom byli zase zpátky ve škole, tam budou děti aspoň pod střechou, říká si Anna.
Zástup školáků se vrací stejnou cestou. Napřed úzkou stezkou po okraji lesa, pak dolů, alejí podél křížové cesty. Anna S. jde zase vzadu, vede za ruku Amálku a Helenku, povídají si.
– Paní učitelko, ptá se Amálka, taky půjdete ke zpovědi a k prvnímu svatému přijímání jako my?
Anna S. volá na chlapce, že jsou příliš vpředu. Dole u závor čekejte! Nikdo nepůjde přes trať!
Amálka opakuje svou otázku...
– Myslíš, Amálko, že bych měla jít?
– Určitě! Dneska jste brala jméno boží nadarmo. Já jsem to slyšela! To je hřích.
Anna se zamračila, mlčí, vzpomíná, kdy a čím zhřešila.
Amálka zatahala paní učitelku za ruku: Paní učitelko, co myslíte... Je Bůh?
Anna S. vidí před sebou chumel dětí. Dívá se na Jiříka, Káju, Evu, Zdeňku, Marušku, Pavlíka... Na Ferdu...
– Abych ti, Amálko, řekla pravdu – tak nevím. Někdy si myslím... Po dnešku věřím, že Bůh někdy je.
Amálka vzdychne a říká, že její tatínek si myslí něco podobného: Za války Bůh není, ale až bude po válce, tak zase bude.

ANTONÍN BAJAJA

Mraveniště

Přemýšlím nad něčím podzimním, a vtom mi počítač přináší elektronický dopis. Je od přítelkyně Marie von Z., s níž si staromilsky vykám. Čtu: Vlaštovky odletěly, dny se krátí. Nečekaně umřela mi blízká duše. Podzim je sladce tichý, aspoň tady ve mlejně. Odpovídám: Sdílím Váš smutek i sladkou tichost, neboť k nám už vlaštovky několik roků ani nepřiletěly. Připojuji větu starou jak civilizace: Blíží se konec světa. Dopis odletěl přes vesmír do středních Čech a já, abych zdůvodnil pesimismus, paběrkuji v mračnech informací. Ze Švýcarska například unikla zpráva, že neutrina, částice prolétající hmotou Země jak cedníkem, jsou rychlejší než světlo. Jestli se to potvrdí, padnou Einsteinovy výpočty a s nimi jistoty o bytí a kosmu. Mou skleslost však jitří i pozemské dění. Výbuchy hněvu ve městech přecpaných zoufalci. Svaté války a revolty. Bankroty firem, rodin, států. Politici se obviňují z korupce a krádeží. Děti olupují starce. Kdybychom prý shromáždili dosud vytěžené zlato, vznikla by krychle o straně dvaceti metrů. Prkotina. Na vše se dá reagovat duchaplně, ale raději odcházím do lesa, ten ještě umí vstřebávat smutek. Jdu dlouho jeho i svými necestami, zdolávám všelijaké vrstevnice, padá listí, hlučně dýchám, je mi dobře. Stojím před kupolí mraveniště. Přibližuji k tomu hemžení dlaň, za chvíli chutná po kyselině, která tiše obestírá hromadu přede mnou. Mravenci tak dávají o sobě vědět. A zatímco uvažuji o podobnosti se Zemí obalenou vlnobitím kmitočtů a hradbou satelitů, cosi se stalo. Možná mnou prolétlo nezvykle razantní neutrino a způsobilo záblesk.

Zjevil se Ferda Mravenec. Pravil: „Mám pro tebe dobrou zprávu, pesimisto," a vyprávěl, jak byl naštvaný, když se letos nepodařilo sehnat peníze na tradiční seminář bohemistů, a jak hned přešel k činu. Neboť on, syn Ondřeje Sekory, jemuž se říká český Disney, nemůže nechat bohemisty ve štychu. „Jsou to nadšenci, co všude šíří kulturu a jazyk malého národa, knížky o mně přeložili do patnácti řečí," vykřikl a pokračoval: „Tož jsme s Beruškou a broukem Pytlíkem vpadli do snu ministra kultury a všecko jsme to na něho vychrlili. Taky jsem se zeptal, jestli ví, kolik jazyků se na Zemi pořád ztrácí? Nevěděl. Každý rok aspoň deset, povídám, a s nimi mizí celistvé chápání světa, civilizace nabývá na bezohlednosti. Úplně se z toho zpotil, a když jsem mu pohrozil rozpuštěním jeho ministerstva v kyselině mravenčí, slíbil, že na seminář bohemistů peníze budou."

Ferda zmizel. Vracím se domů. Dozvídám se, že tamten seminář, jehož program připravil profesor Křivánek, bude. Organizuje ho Společnost přátel PEN klubu pod záštitou ministra kultury ČR. Nabídka je pestrá (Erben, Hašek, současná česká literatura, architektura, výtvarné umění...) a vše završí návštěva Podzimního knižního veletrhu u Hejkalů v Havlíčkově Brodě. Hledím z okna. V parku sbírají děti padající kaštany. Sdělují si, co z nich vyrobí. Jako kdysi já, když ještě neexistoval kyberprostor. Můj optimismus díky kaštanům ještě povyrostl.

AUTOŘI

Tomáš Koloc (1977) je psychoterapeut, pedagog, světoběžník, všestranný publicista a autor kreslených vtipů. Vydal básnické sbírky *Osek* a *Někdy je to blízko*.

Josef Holcman (1953) je zlínský soudce, folklorista, divadelník, vinař a fotbalový trenér. Rodné Skoronice oslavil v knihách *Týden co týden*, *Trvalá bydliště* a *Cena facky*.

Petr Motýl (1964) po dokončení ostravské pedagogické fakulty vystřídal desítky manuálních povolání. Vydal např. básnickou sbírku *Šílený Fridrich*, detektivní román *Spratek a krásná Danuše* či autobiografickou prózu *Každý svojí rybičkou*. Žije v Praze.

Petr Kovář (1979) je malíř a učitel. Společně s Ondřejem Navrátilem a Lukášem Pevným vydal sbírku *Největší současní básníci* (Dexon Art, 2010).

Hana Jugová (1991) se narodila v Šumperku, studuje Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci.

Martina Schneiderová (1981) je doktorandkou dějin umění na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, publikovala v Literárních novinách a v časopise Umění.

Jakub Grombíř (1974) je literární a filmový kritik, vydal básnickou sbírku *Kráska a network*. Je zastoupen v antologii *Kdybych vstoupil do Kauflandu, byl bych v Brně*.

Petr Karpus (1947) je básník a žije v Brně.

Petr Kersch (1934) pracoval jako metalurgický technolog a učitel, vydal knihy *Zlatý časy*, *Pátrání* a *Svědectví*. Český rozhlas odvysílal jeho adaptaci vlastní povídky *Vši*. Žije v Děčíně.

Antonín Bajaja (1942) pracoval jako zootechnik, později rozhlasový redaktor a učitel tvůrčího psaní. Stál u zrodu zlínského kulturního časopisu ZVUK. Napsal knihy *Duely*, *Zvlčení* a *Na krásné modré Dřevnici*, za kterou získal v roce 2010 Státní cenu za literaturu.